

משך חכמה

פרשת תזריע-מצורע. מפרשת תזריע פסקא יא-טו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - ל טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

מדוע לא כתוב "זאת תורת" לאחר "ואם לא כו", שהוא סוף ענין

(יב, ז-ח) וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמֶּקֶר דָּמִיָּה זֹאת תוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה: וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִיס אוֹ שְׁנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הִפְהוּ וְטָהְרָה:

(יב, ז-ח) וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמֶּקֶר דָּמִיָּה זֹאת תוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה: וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִיס אוֹ שְׁנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הִפְהוּ וְטָהְרָה:

(לו, א), דאומר הש"ס, דלפי רבי יהודה הבעל מביא קרבן חטאת על אשתו בלא דעתה, אלא שאם היא שוטה פטור, דפטורה מן המצוות, וליכא קרא לרבות שוטה בחטאת כביולדת, אבל היכא דהיא פקחת, מביא הבעל קרבן חטאת על אשתו. ולפי זה דנחלקו חכמים על רבי יהודה בחטאת, יש לומר, דדוקא בחטאת נחלקו, אבל ביולדת מודים חכמים לרבי יהודה דהבעל מביא קרבן על אשתו, ואתי שפיר אף לרבנן, דכיון שקרבן יולדת מביא הבעל, שפיר דורשין גם חכמים דזאת בא לרבות אשתו שוטה.

וכן מבואר בדברי הר"ן דרבי יהודה איירי בכל הקרבנות, ואפילו אם היא עניה בעלה מביא קרבן עשיר, שכתב בסוגיא דנדרים דף לה בד"ה שכן, וז"ל "הכי פירושו, אדם מביא קרבן עשיר על אשתו, שאע"פ שכל אשה שיש לה בעל לא היא עשירה, שהרי כל מה שקנתה אשה קנה בעלה, אפ"ה כיון שבעלה עשיר, מביא בשבילה קרבן עשיר בקרבנות שהיא בעולה ויורד, לפי שהבעל חייב בקרבנות אשתו, וכן כל קרבנות שהיא חייבת למעוטי נדריה ונדבותיה כו". עכ"ל, הנה סתם וכתב שבכל קרבנות עולה ויורד הבעל מביא קרבנותיה, משמע אפילו לא קרבן יולדת.

אבל מה שסיים הר"ן שם וכתב, "והא דאמר הכא שכן מביא אדם קרבן על אשתו כו" יהודה, לאו דוקא כו" יהודה, דהא תני רישא סתמא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו, אלא משום דלא ידעינן מאן ניהו ת"ק, ור' יהודה איירי בה תלינן לה לדידיה", לפי המבואר יתיישב היטב, דבאמת רק רבי יהודה סובר שבכל הקרבנות הבעל מביא קרבן וחכמים חולקים על רבי יהודה בכל הקרבנות, ורק ביולדת מודים לו חכמים, והש"ס נקט רבי יהודה, דסובר כן בכל הקרבנות. אבל הר"ן סובר שגם ביולדת רק לרבי יהודה בעלה מביא קרבנותיה, [ועיין להלן פסקא יג].

[א. ה. ודע דלפי דברי רבינו גם יולדת פקחת עניה בעלה מביא קרבן עשיר אפילו לחכמים, והטעם שרק מפני שוטה צריך להקדים זאת תורת כו', כיון דהא דכתיב ואם לא תמצא כו', על כורחך איירי ביולדת שאין לה בעל, אבל הא דכתיב וזאת לרבות שוטה, על כורחך ביש לה בעל איירי, דאי לאו בעלה, פטורה מקרבן]

[יא]

(יב, ז-ח) וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמֶּקֶר דָּמִיָּה זֹאת תוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה: וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִיס אוֹ שְׁנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הִפְהוּ וְטָהְרָה:

¹ [יא] (יב, ז-ח) וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמֶּקֶר דָּמִיָּה זֹאת תוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה: וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִיס אוֹ שְׁנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הִפְהוּ וְטָהְרָה ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב זאת תורת כו' באמצע הענין, ובכל מקום בתורה, "זאת תורת" כתוב בסוף ענין, והוה לתורה לכתוב קודם "ואם לא תמצא ידה כו", ולאחר מכן "זאת תורת כו".

והביאור בזה, דמבואר בנדרים (לה, ב), דרבי יוחנן סובר, דהא דכתיב בזב (טו, לב), זאת תורת הזב, בא לרבות קטן, ומקשה הש"ס מה ידרוש בקרא דזאת תורת היולדת, דאין לומר שבא לרבות יולדת קטנה, דקטנה אינה יולדת. ומפרש הש"ס דבא לרבות יולדת שוטה, ומבאר הש"ס דאף על פי ששוטה אין בה דעת ואינה חייבת במצוות, מכל מקום, כיון דחיוב הקרבן הוא על בעלה, בעלה חייב להביא עליה קרבן.

ועל פי יתיישב היטב מדוע הקדים הכתוב זאת תורת כו' לפסוק ואם לא תמצא ידה כו', דכיון שזאת תורת מרבה יולדת שוטה, ועל כורחך חיוב הקרבן הוא של בעלה, ואפילו היא עניה חייב להביא קרבן עשיר, דהרי הוא חיוב שלו ולא שלה, שהיא שוטה ופטורה מן המצוות, לכן הקדים הכתוב "זאת תורת כו'", לרבות יולדת שוטה, ולומר, שבשוטה תמיד מביא קרבן עשיר אפילו היא עניה, ולאחר מכן כתב "ואם לא תמצא כו'", היינו כשאין בעלה מביא עליה, אז, אם לא תמצא ידה כו' תביא קרבן עניה.

אבל יש לדקדק. דזה לשון הש"ס בנדרים (לה, ב) לגירסת הר"ן: "ההיא זאת תורת היולדת, בין פקחת בין שוטה, שכן אדם מביא קרבן על אשתו כו" יהודה, דתניא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו, וכל קרבנות שהיא חייבת, א"ר יהודה לפיכך אם פטרה אינו חייב באחריותן, שכן כותבת לו, אחריות דאית לי עליך מן קדמת דנא" ע"כ, ומבואר דרק לרבי יהודה מפרש הש"ס דזאת תורת בא לרבות שוטה, אבל לרבנן, לא, ולפי זה, לרבנן הדרא קושיא לדוכתא, מדוע הקדים זאת תורת לפסוק ואם לא תמצא כו'.

אבל הביאור בזה, דבאמת, קרבן יולדת, דהבעל גרם לה שתלד, סברא הוא שהבעל מביא קרבנה, וגם חכמים מודים בזה, ולא בא רבי יהודה לחדש שבעל מביא קרבן אשתו אלא בקרבנות אחרים, וכן מבואר בנדרים להלן

משך חכמה

פרשת תזריע-מצורע. מפרשת תזריע פסקא יא-טו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - ל טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

רחמנא, וכיון דאיהו עשיר מביא עליה קרבן עשיר, ואיך יכתוב זאת תורת להורות דבשוטה גם כן הדין כך, לכן אקדמיה קרא להורות דבשוטה דהמביא הוא הבעל, אינו תלוי בה. ועיין ר"ן שם ד"ה שכן. וזה נכון על פי דרכי הגמרא למעייין².

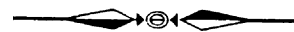
[יב - המשך]

עוד טעם מדוע הקדים הכתוב "וזאת תורת", לפני "ואם לא תמצא כו'".

ולפי³ שיטת התורות כהנים נראה, דכאן דריש דאין הקניין מתפרשין אלא בלקיחה או בעשיית כהן. ועיין נזיר כו, ב בתוס' (ד"ה וכי תימא), ודריש בתורת כהנים לקמן (מצורע, פרשת

אשתו, ועיין בנדריים לו, א דאפילו חיללה שבת, עיין שם (וכן הוא בירושלמי כתובות ד, ח), הא קרבן יולדת שהוא גרם לה, ודאי דאיהו חייב לכולי עלמא להביא עליה מצד הסברא, ומביא קרבן עשיר אף על פי שהיא עניה, ושם בנדריים קאמר דזאת תורת מרבה בין גדול בין קטן, וביולדת דקטנה לא מצי ילדה, מרבה בין פקחית בין שוטה, שכן אדם מביא קרבן עשיר על אשתו, עיין שם דף לה, ב כל הסוגיא, ואם כן לא מצי למכתב קודם ואם לא תמצא ידה די שה ואחרי כן זאת תורת, דאם כן, הא אף אם אינה מוצאת ידה שהיא עניה, ובשוטה, הבעל הוא המביא, ולדידיה אזהר

² תמצית דבריו: מ"זאת תורת" דורש הש"ס לרבות יולדת שוטה, דאע"פ ששוטה פטור ממצוות, כיון שיוולדת, בעלה חייב בקרבנותיה, לפיכך מביא לה קרבן אפילו היא שוטה, וכיון שהחייב עליו, אפילו היא עניה מביא קרבן עשיר אם אינו דל, לפיכך הקדים הכתוב "וזאת תורת" לפסוק "ואם לא תמצא", ללמד, שבשוטה, אפילו היא עניה מביא קרבן עשיר, והא דכתיב "ואם לא תמצא", לא איירי בבעל המביא קרבנותיה.

[יב]

³ [יב] ויש לתת עוד טעם מדוע אי אפשר לכתוב וזאת תורת כו' בסוף פרשת יולדת, דהנה איש או אשה הלוקחים קן של שני תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה, כל זמן שלא נתפרש מי מהם חטאת ומי מהם עולה, נקרא קן סתומה, אבל לפני שמקריב הכהן צריך להיות מפורש מהו חטאת ומהו עולה.

ומבואר בתורת כהנים בפרשת מצורע, פסקא קצד (פרשת זבים, פרשה ה, פרק ט, ה) [וכן הוא לעיל בפרשת זבים, פרשה ג, פרק ה, ט], דיש שתי אפשרויות לפרש את הקן, האחת בשעת לקיחה, והאחת בשעת עשיה, שהאיש או האשה שמביאים קן, יכולים לפרש בשעת לקיחה מה הוא לחטאת ומה לעולה, ואם לא פירשו, מפרש הכהן בשעת עשיה, וכן אמר רב חסדא בנזיר כו, ב אין הקניין מתפרשות אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן, וילפינן לה בגמ' נזיר כז, א מהפסוקים דלהלן, ובתוס' נזיר כז, א ד"ה וכי תימא, האריכו בביאור דין הפרשת בעלים בשעת לקיחה והפרשת כהן בשעת עשיה.

והנה דין הפרשה של הכהן בשעת עשיה לומדים מפרשת זב וזבה, דכתיב

בזב (ויקרא טו, יד-טו) "וביזם השמיני יקח לו שתי תרים או שני בני יונה וקא לפני ה' אל פתח אהל מועד ונתנם אל הפה: וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי ה' מְזוּבֹּה", הנה מפורש שהכהן הוא זה שעושה האחד חטאת והאחד עולה, וכן הוא בפרשת זבה (ויקרא טו, כט-ל) "וביזם השמיני יקח לה שתי תרים או שני בני יונה והביא אותם אל הפה: וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי ה' מְזוּבֹּה טְמֵאָתָה", והפרשה בשעת לקיחה על ידי הבעלים, ילפינן מפרשת יולדת, דכתיב (ויקרא יב, ח) "ואם לא תמצא ידה די שש ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֲטָאת וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהָרָה", הנה מפורש שהאשה בלקיחתה מפרשת האחד לחטאת והאחד לעולה, וכן מבואר דין הפרשה בשעת לקיחה ועשיית כהן ביומא מא, א.

ועל פי זה מבואר היטב מדוע אי אפשר לכתוב וזאת תורת כו' בסוף פרשת יולדת, דכיון דוזאת תורת מרבה שוטה, ושוטה אינה בדעת לעשות הפרשה, לפיכך הקדימה תורה לכתוב "וזאת תורת" לרבות שוטה לפני דיני קן, ולאחר מכן כתיב "ואם לא תמצא כו'", דכתיב קן ותפרש בשעת לקיחה, דלא איירי בשוטה. אבל בפרשת זב כתוב ועשה הכהן, דאפילו בקטן מתפרשין בעשייתו של כהן, לכן כתוב וזאת תורת הזב לרבות קטן, בסוף.

[א. ה. ואפילו אם תמצי לומר ששוטה, שבעלה מביא עליה הקן, יכול בעלה לפרש בשעת לקיחה, מכל מקום, לשון הפסוק הוא על הפרשת האשה בעצמה, כדכתיב ולקחה, לפיכך לא יכול לכתוב שוטה בכלל, לכן הקדים וזאת תורת לדין קן יולדת. אבל מלשון רבינו משמע שבשוטה אין לה הפרשה אלא בעשיית כהן ולא על ידי לקיחת בעלה. ונראה הטעם בזה, שכיון שבעלה עומד תחתיה, כיון שהיא אינה יכולה להפריש אין כח לבעלה להפריש].

משך חכמה

פרשת תזריע-מצורע. מפרשת תזריע פסקא יא-טו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - ל טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

כתוב ועשה הכהן, דאפילו בקטן מתפרשין בעשייתו של כהן, לכן
אקדמיה קרא דזאת תורת היולדת קודם ואם לא תמצא ידה כו',
משום דבשוטה אין בלקיחתה כלום. ועיין בכל זה⁴.

[יג - המשך]

איזה קרבנות מביא הבעל על אשתו

שוב ראיתי⁵, שמה שכתבתי דביולדת כולי עלמא מודו דמביא

[א. ה. ומה שכתב רבינו דבספרי מבואר כדבריו, אינו לגמרי כן, דהרי כתב
בפסקא יא דדוקא קרבן יולדת, שהוא גרם לטומאה, דהיינו שנתעברה ממנו
וילדה, ולפי זה קרבן זבה אינו בכלל, ובספרי אמרו גם קרבן זבה, אבל נתכון
לומר, למה שכתב שקרבן יולדת הכל מודים שבעלה מביא, זה מבואר
בספרי].

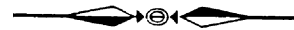
ולפי זה יש לדקדק, מדוע אמרו בסוגיא בנדרים לה, ב [מובא לעיל בפסקא
יא] דהא דמביא בעלה קרבן יולדת שוטה הוא כרבי יהודה, הא ביולדת
הכל מודים שבעלה מביא קרבנה. [וגם הר"ן (שם) הקשה כן, ומובא בפסקא
יא, אבל מה שתירץ הר"ן כיון דרבי יהודה איירי בברייתא, לכן נקט רבי
יהודה, זה אינו נראה, דהרי הוא מבואר בספרי דחכמים מודים לרבי יהודה
ביולדת. ובשלמא בסוגיא בנדרים בדף לו, א אמרו דלפי רבי יהודה מביא
קרבן חטאת חלב על חבירו, אתי שפיר דנקטי רבי יהודה, דרק רבי יהודה
סובר שכל קרבנות שעליה בעלה מביא ולא חכמים, אבל בדף לה, ב דאיירי
מקרבן יולדת, אמאי נקט רבי יהודה].

ולפי המבואר בפסקא יא, יש ליישב, דהנה אף על פי שחכמים מודים לרבי
יהודה שבקרבן יולדת בעלה מביא את קרבנה, מכל מקום חכמים לא אמרו
שמביא קרבן עשיר, ורק רבי יהודה אמר זאת, וכבר נתבאר בפסקא יא דיש
חידוש בזה, שאפילו לא תמצא ידה להשיג ממון לקרבן עשיר, יביא בעלה
קרבן עשיר, ומיושב בזה סדר הכתובים, וכיון שהגמרא באה לדרוש מזאת
תורת לרבות שוטה, ורק מפני שמביא קרבן עשיר מובן סדר הכתובים כמו
שנתבאר בפסקא יא, לכן מביא הש"ס דברי רבי יהודה, דהוא אמר בהדיא
דהבעל מביא קרבן עשיר שאין ידה משגת, כיון שהחיוב עליו, ומיושב הכל
בסייעתא דשמיא.

והנה הרמב"ם כתב (שגגות י, ו) וזה לשונו, "כל קרבנות שהאשה חייבת
בעלה מביא על ידיה, אם היה עני מביא קרבן עני, ואם היה עשיר מביא על
ידיה קרבן עשיר, ומביא אדם על ידי בנו ועל ידי בתו ועל ידי עבדו ושפחתו
קרבן עני ומאכילין בזבחים" עכ"ל. וכתב הכסף משנה (שם) דהיא משנה
בנגעים, דתנן (יד, יב) רבי יהודה, אומר אף על ידי אשתו מביא קרבן עשיר,

זבים, פרשה ה, פרק ט, ה) פיסקא קצד, דביולדת כתיב (ויקרא
יב, ח) ולקחה כו' אחד לעולה ואחד לחטאת, ובזבה כתיב (ויקרא
טו, ל) ועשה הכהן את האחד לחטאת כו' היינו או בלקיחה או
בעשייה, ועיין יומא מא, א ואם כן, כיון דתורת היולדת מרבה
אפילו כשהיא שוטה (נדרים לה, ב), ושוטה לאו בר הפרשה
הויה, ואינו מתפרשין בלקיחתה, רק בעשייתו של כהן, אבל בזב

⁴ תמצית דבריו: עוד טעם מדוע אי אפשר לכתוב וזאת תורת כו'
בסוף הפרשה. דהנה, אשה הלוקחת קן של שני תורין או בני יונה
לחטאת ועולה, צריכה לפרש מה לחטאת ומה לעולה, כדי להחל
עליהם שם חטאת ועולה. ולמדו בתורת כהנים מפרשת זבה
שיכול הקן להתפרש בעשיית הכהן, ומיולדת דכתיב ולקחה
לומדים שמתפרש בלקיחתה. וכיון ד"זאת תורת" מרבה שוטה,
ושוטה אינה יכולה לפרש את הקן, לפיכך בהכרח להקדים "וזאת
תורת" לרבות שוטה לפני הפסוק ואם לא תמצא כו', דאיירי
בהפרשת הקן, שהפרשה זו אינו בשוטה.

[יג - המשך]

⁵ [יג - המשך] ומה שכתבנו מסביר בפסקא יא, דלא נחלקו חכמים על רבי
יהודה בקרבן יולדת, דכיון שהוא גורם לה ללדת חייב להביא קרבנה,
מצאנו שהוא מבואר בספרי במדבר פרשת נשא פיסקא ח, וז"ל "והביא את
קרבנה עליה, כל קרבן שעליה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים קרבן
שמכשירה לו, כגון זבה ויולדת, הרי זה מביא משלו ואין מקיץ מכתובתה,
וקרבן שאין מכשירה לו, כגון שקיפחה נזירות בראשה, או שחיללה את
השבת, הרי זה מביא משלו ומקיץ מכתובתה" ע"כ. הנה נחלקו רבי יהודה
וחכמים מה בא הכתוב ללמד דכתיב "עליה", דרבי יהודה סובר שבא ללמד
שכל קרבן שהוא עליה, בעלה חייב להביא לה, ואינו קוצץ לה מכתובתה
את הכסף ששילם על קרבנה, וחכמים אומרים, דבא הכתוב ללמד, דרק
קרבן שמכשירה לו להיות מותרת לו כקרבן שוטה, דאיירי ביה, והיינו זהב
ויולדת, מביא לה ואינו קוצץ מכתובתה, אבל שאר קרבנותיה, אף על פי
שמביא לה, כי אין לה ממון, אבל קוצץ מכתובתה. [א. ה. ואף על פי שזבה
ויולדת מותרת לבעלה גם בלא קרבן, תירץ הנצי"ב בביאור לספרי, דכיון
שאין קרבן שמעכב את האשה לבעלה מלבד שוטה, ודרשינן "עליה"
לרבות, על כורחך מרבה אלו שתחילתן טומאן אוסרתן על בעליהם].

משך חכמה

פרשת תזריע-מצורע. מפרשת תזריע פסקא יא-טו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - ל טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

קרבת עליה, מפורש הוא בספרי פרשת נשא (פרשה ח) והביא את קרבנה עליה (במדבר ה, טו), כל קרבן שעליה, דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים קרבן שמכשירה לו, כגון זבה ויולדת הרי זה מביאה משלו, ואין מקיץ מכתובתה, וקרבן שאין מכשירה לו כו' הרי זה מביאה משלה ומקיץ מכתובתה, יעויין שם. וצריך עיון למה אמר בנדרים (לה, ב) וכדברי רבי יהודה, כיון דביולדת אף רבנן מודו, ואולי משום דרבי יהודה נקיט דמביא קרבן עשיר, ובדברי רבי יהודה נזכר זה בהדיא. ומשום הכי סמכיה דוקא בעשיר, להורות דאף אם לא תמצא ידה מביא קרבן עשיר, וכמו שכתבתי בסייעתא דשמיא. והרמב"ם (שגגות י, ו) פסק כרבי יהודה, דאיהו גריס שרבי יהודה דייק ממדרש כתובה דחייב בכל

[יד]

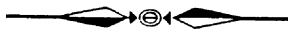
(יב, ז) וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכָפַר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמָּקֶר דְּמִיָּה זֹאת תֹּוֹרַת הַיִּלָּדֶת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה:

מדוע כתוב לזכר ולנקבה

(יב, ז) לזכר או לנקבה? להביא את המפלת סנדל או שליא או

וצדי"ק בפרשת יולדת, לרמז על מאה חמישים יום, הללו שסמ"ך וצדי"ק עולה למספר מאה וחמישים, כלומר מאה וחמישים יוצא מכלל יולדת.

⁶ תמצית דבריו: לפי רבי יהודה, מביא הבעל כל קרבנות שאשתו חייבת אפילו חיללה שבת וכדו', ולפי חכמים רק סוטה שהקרבן מכשירה לו, ומריבוי ילפינן נמי קרבן זבה ויולדת, שעל ידי טומאתן נאסרה עליו, ופסק הרמב"ם כרבי יהודה, זכך מוכח בבבא מציעא.

[יד]

⁷ [יד] (יב, ז) א. ה. רבינו קיצר כאן. והרבה עמלתי להבין עומק כוונתו. ואם שגיתי והוא רחום יכפר עון]. "וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכָפַר עָלֶיהָ וְטָהְרָה מִמָּקֶר דְּמִיָּה זֹאת תֹּוֹרַת הַיִּלָּדֶת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה" ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב "לזכר או לנקבה" הא כבר מפורש בפרשה דאיירי בזכר ונקבה. ובתורת כהנים (פרשה א, פרק ד, פסקא א) וז"ל "לזכר או לנקבה. להביא את המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם" ע"כ. דרשו מדכתיב "לזכר ולנקבה", לרבות מפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם, שכל אלו, אינם זכר ונקבה, אלא מיני צורות של ולדות.

אבל יש לדקדק, הא לשון זכר משמעו זכר ודאי, וכן נקבה משמע נקבה ודאית, ואיך נרבה כל אלה מלשון זכר ונקבה, וראיה לזה, דבתורת כהנים לעיל על הפסוק (ה) "וְאִם נִקְבָּה תֵּלַד וְטָמְאָה שְׁבַע יָמִים כְּנִדְתָּהּ", דרשו (פרשה א, פרק ב, פיסקא א) (פסקא יח), נקבה, אין לי אלא נקבה, מניין לרבות טומטום ואנדרוגינוס, תלמוד לומר תלד, מבואר דלשון זכר ונקבה משמע

וכן כל קרבן שהיא חייבת" ע"כ, והקשה הכסף משנה, מדוע פסק כרבי יהודה, ותיירץ, דמשמע לרמב"ם שאין חולק על דברי רבי יהודה. אבל הוא תמוה מאוד, דהרי מבואר בספרי שחכמים חולקים על רבי יהודה, ואינם מודים לו אלא בקרבן יולדת וזבה, אם כן הדרא קושיא לדוכתא, מדוע פסק הרמב"ם כרבי יהודה. אבל הטעם הוא, כיון שמבואר בברייתא בנדרים לה, ב דרבי יהודה דורש שכל קרבנות האשה בעלה מביא ממה שהוא כותב לה בכתובתה "ואחריות דאית ליך עלי מן קדמת דנא", ופירש הר"ן וז"ל "שכך כותבת לו בשובר שהיא עושה לו בשעת גירושין מכתובתה, כותבת לו שהיא מוחלת כל אחריות שיש לה עליו מקודם, לכן ויש בכלל לשון זה אפילו קרבנות, דרבי יהודה דריש לשון הדיוט, ומהכא ילפינן לה בפרק המקבל (כ"מ ק, ד), ומבואר בסוגיא דבבא מציעא (שם), שכל התנאים שדורשים לשונו הללו הלכה כמותן.

ואל תתמה על מה שהביא ר"ש בנגעים (יד, יב) וז"ל "תניא בספרי זוטא והביא את קרבנה עליה, יכול אף בזמן שחללה שבת, ת"ל קרבנה, כשאמר את קרבנה לרבות קרבן נגעה וזיבתה. ומה ראית לרבות את אלו ולמעט את אלו, מרבה אני את אלו שהן באין לטהרה, וממעט אני את אלו שאין באין אלא לכפרה" עכ"ל. וקשה, דכבר נתבאר שבכל הקרבנות לרבי יהודה בעלה מביא קרבן, ולא קשיא מידי, דספרי זוטא זה קאי כרבנן, דלרבי יהודה אפילו חללה את השבת מביא קרבנה.

והנה בכל פרשת יולדת יש את כל האל"ף ב"ת מלבד אותיות סמ"ך צדי"ק. ויש לתת טעם בזה לפי רבי מאיר בנדה (לח, א), שיש אשה שמקשה מאה וחמישים יום ואינה זבה בכל הימים הללו, לכן לא כתבה תורה סמ"ך

משך חכמה

פרשת תזריע-מצורע. מפרשת תזריע פסקא יא-טו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - ל טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

דלרבי שמעון מיבעי ליה לרבות יוצא דופן (נדה מ, א), וממה דנקיט בשם הפרטי לבן לבת ולא בשם הכללי זכר ונקבה, דריש לחייב על כל בן, כיון שהוא קוראו בן הרי קוראו על התיחסותו להאם, אם כן, כל בן יש לו התיחסות בפני עצמו, וזה כרבנן, דלרבי שמעון נפקא ליה מדכתיב בן לרבות טומטום ואנדרוגינוס, ולעיל (פרשה א, עד פרק א) פיסקא ו' תלמוד לומר כי תזריע וילדה, כל זרע שתלד, היינו דרבנן דרשי תרתי, עד שתלד ממקום

סנדל או שיליא ושפיר מרוקם והיוצא מחותך, תלמוד לומר כי תזריע וילדה, כל זרע שתלד" ע"כ, והוא תמוה דכבר נתבאר דדרשה זו היא לרבי שמעון. הא לא קשיא, דכבר ביארו התוס' בנדה יח, א ד"ה שליא, דרבנן דורשים מ"אשה כי תזריע" שתי דרשות, הן הא דאינה טמאה עד שתלד ממקום שמזרעת, והן דאפילו ילדה כעין שהזריע טמאה לידה.

אבל יש לדקדק, מדוע צריך לימוד שחייבת קרבן אפילו המפלת סנדל כו', והא לעיל בתורת כהנים (פרשה א, עד פרק א, פסקא ו) תניא "אין לי אלא הוולד, מנין המפלת סנדל או שיליא ושפיר מרוקם והיוצא מחותך, תלמוד לומר כי תזריע וילדה, כל זרע שתלד" ע"כ, הנה כבר למדו לרבות את כל אלה, ומדוע צריך ריבוי שוב.

ונראה בזה, דמה שלמדו לעיל, זהו דוקא לענין ימי טומאה וימי טהרה, דכתיב זכר (פסוק ב) או נקבה (פסוק ה) מרבינין אפילו לא ילדה רק כעין שהזריעה, אבל לענין קרבן, סלקא דעתך אמינא כיון דכתיב בקרבן בן (פסוק ו), ודאי שליא לא מקרי בן, שאין לו התיחסות לאם להיות בנה, וקרבן לא תביא, לכן צריך קרא לרבות אפילו שליא, לכן כתיב גבי קרבן בסיפא (פסוק ז) לזכר ולנקבה [א. ה. לשון רבינו צריך קצת תיקון].

ואם תאמר כיון דאפילו לקרבן חייבת אפילו סנדל כו', אם כן מדוע צריך קרא "אשה כי תזריע" ללמד שאפילו ילדה כעין שהזריעה טמאה לידה. ונראה דאי לאו הך דרשה דאפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה, הוה אמינא, דמה דכתיב זכר או נקבה אינו לרבות סנדל כו' לחייב קרבן, אלא להפך, הוא בא למעט טומטום ואנדרוגינוס מקרבן, ואם תאמר מהיכי תיתי לרבות טומטום שצריך קרא למעט, הא לא קשיא, דסלקא דעתך אמינא לרבות סנדל כו' מדכתב בן או בת, קא משמע לן זכר ונקבה למעט סנדל מקרבן, וקל וחומר מטומאת לידה, אבל השתא, כיון דלגבי טומאה מוכרח למדרש זכר להורות שיש בו צורת האדם ואפילו שליא, אם כן גם לענין קרבן לא מפלגינין מלענין טומאה, וכולא שמעתתא אתיא כרבנן. ודו"ק. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

שפיר מרוקם, תורת כהנים (פרשה א, פרק ד, פסקא א). פירוש, דאם כתב זכר או נקבה, משמע מיניה למעט טומטום ואנדרוגינוס, וכן אפשר דשם הכללי נקט, והוא הדין אם ילדה חמש זכרים (תורת כהנים פרשה א, פרק ג, פיסקא ז), לכן סבר התורת כהנים לעיל (פרשה א, פרק ב, פיסקא א) (פסקא יח), נקבה אין לי אלא נקבה, מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס, תלמוד לומר תלד, אפילו אין בו צורת הזכרות או נקבות, וזהו כרבנן,

זכר ודאי ונקבה ודאית, ומרבה טומטום ואנדרוגינוס מריבוי "תלד". אבל כונת הספרא, כיון דכתיב "לזכר ולנקבה", הוסיף למ"ד, ללמד שאפילו אין לו צורת זכר ונקבה, ובא להביא את המפלת סנדל או שיליא או שפיר מרוקם. אבל אם היה כתוב זכר או נקבה, הייתי אומר דבא למעט טומטום, או אפשר דשם הכללי נקט, והוא הדין אם ילדה חמש זכרים, כמבואר בתורת כהנים (פרשה א, פרק ג, פיסקא ז).

והא דמבואר בספרא שנקבה משמע למעט טומטום ואנדרוגינוס, ומ"אשר תלד" מרבינן אפילו אין בו צורת זכרות ונקבות, הוא לפי רבנן (נדה מ' א) שסוברים שיוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וטהרה, ומיותר "אשר תלד" ללמד על טומטום ואנדרוגינוס שיושבת עליו ימי טומאה, אבל רבי שמעון (בנדה שם) לומד מ"אשר תלד" לרבות יוצא דופן שיושבין עליו ימי טומאה וטהרה, ומבין מרבה טומטום ואנדרוגינוס.

ודע דלפי שיטת רבנן הנ"ל, אמרו בש"ס (שם) דמהא דכתיב "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת", לומדים לחייב על כל בן ובת, והטעם בדרשה זו היא, דזכר ונקבה הוא לשון כללי, ובן או בן הוא לשון פרטי שמתחס לאם, וכמאן למדו שחייב על כל בן ובן, שאם היה לשון כללי, משמע שאפילו על כמה בנים חייבת קרבן אחד, וזה אליבא דרבנן, אבל רבי שמעון כבר נתבאר שלומד מלשון בן לרבות טומטום ואנדרוגינוס.

אבל יש לדקדק על מה שביארנו שדברי הספרא הם כרבנן דרבי שמעון, והא בנדה שם גרסינן במחלוקת רבנן ורבי שמעון, אם יוצא דופן יושבים עליו ימי טומאה, וז"ל "א"ר מני בר פטיש מאי טעמייהו דרבנן, אמר קרא אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד במקום שהיא מזרעת, ור"ש ההיא דאפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה" ע"כ, מבואר דרבנן דורשים מאשה כי תזריע דדוקא אם יולדת במקום שמזרעת טמאה לידה, ומכאן שיוצא דופן אין אמו טמאה לידה, ורבי שמעון לומד שאפילו ילדה עובר כעין שהזריעה שאין לו צורה ודכו' אמו טמאה לידה, ולעיל תניא בספרא (פרשה א עד פרק א אות ו) וז"ל "וילדה אין לי אלא הוולד, מנין המפלת

משך חכמה

פרשת תזריע-מצורע. מפרשת תזריע פסקא יא-טו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - ל טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[טו]

(יב, ח) ואם לא תמצא ידה די שֶׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים או שְׁנֵי בָּנִי

יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהְרָה:

מדוע כתוב די שה, והרי שה כולל עז ויולדת אינה מביאה אלא כבש

(יב, ח) ואם לא תמצא ידה די שה. לפלא⁹, דכאן מביאה כבש

(פסוק ו), ובכל מקום דכתוב שה, גם עז בכלל, וכמו דאמר רבי

מאיר במדרש רבה פרשת ויצא (ע, ו), יעויין שם. ונראה, דלפי מה

דפסק רמב"ם פרק י' הלכה ב משגות, דאף אם אינה משגת לכדי

נסכין, גם כן מביאה עוף (תורת כהנים פרשה א, פרק ד, פסקא

א), ולפי זה אמר, דאם לא תמצא ידה די שה, היינו נסכים, שש

לכל שה, בין שה כשבים ושה עזים (במדבר, טו), ולכן לא כתוב

די כבש. ודו"ק¹⁰.

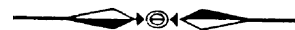
שהיא מזרעת, ואפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה, כמו שכתבו תוס' נדה דף יח, ע"א ד"ה שליא בבית, עיין שם, וזהו דוקא לענין ימי טומאה וימי טהרה דכתיב זכר (פסוק ב) או נקבה (פסוק ה) מרבינן אפילו לא ילדה רק כעין שהזריעה, אבל לענין קרבן, סלקא דעתך אמינא כיון דכתיב בן (פסוק ו), ודאי שליא לא מקרי בן, שאין לו התיחסות לאם להיות בנה, וקרבן לא מיתא, לכן צריך קרא לרבות אפילו שליא, כתיב גבי קרבן בסיפא (פסוק ז) זכר נקבה, ואי לאו הך דרשה דאפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה, הוה אמינא, דמה דכתיב זכר או נקבה הוא למעט טומטום ואנדרוגינוס מקרבן, דסלקא דעתך אמינא לרבות מדכתב בן או בת, אבל כיון דלגבי טומאה מוכרח למדרש זכר להורות שיש בו צורת האדם ואפילו שליא, אם כן גם לענין קרבן לא מפלגינן מלענין טומאה, וכולא שמעתא אתיא כרבנן. ודו"ק⁸.

היתה עשירה מביאה כבש בן שנתו לעולה, ובן יונה או תור לחטאת. ואם אין ידה משגת, הרי קרבנה יורד, ומביאה שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, אפילו היתה ידה משגת לשה, ואינה משגת לנסכיו, מביאה קרבן עני"כ⁹. מבוואר שגם אם משגת להביא כבש, אבל לא משגת להביא את הנסכים של כבש, מביאה עוף, והוא בתורת כהנים (פרשה א, פרק ד, פסקא א), ולמדוהו מדכתיב "די" שה, דבא לומר שצריכה שיהיה לה כל צרכי השעה.

ולפי זה מיושב היטב, דהנה נסכי כבש ועז שוים (במדבר שלח פרק טו), לכן דקדקה תורה לכתוב "די שה", דשה כולל גם עז, וחיוב נסכי יולדת כולל גם עז, לרמז, דדי שה כולל נסכים דשוים בעז וכבש, דאם אין בידה "די" נסכים, שנרמז בלשון "שה" שכולל גם עז, גם כן תביא עוף. ומבוואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם דכתבה תורה "די שה", אף על פי שיוולדת אינה מביאה אלא כבש ולא עז, ולשון "שה" כולל עז, כיון דאפילו יש בידה ממון לכבש ולא לנסכיו מביאה עוף, לכן דקדקה תורה לכתוב די שה, דכולל עז לענין נסכים, שנסכי עז וכבש שוים, ואם אין ידה משגת די נסכי שה, ששוים בכבש ועז, תביא עוף.

⁸ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "לזכר ולנקבה" לרבות מפלת סנדל שיליא או שפיר מרוקם, שכל אלו, אינם זכר ולא נקבה, אלא מיני צורות של ולדות לא זכר ולא נקבה. ואע"פ שלשון זכר משמעו זכר ודאי, וכן לשון נקבה משמעו נקבה ודאית, כיון דכתיב "לזכר ולנקבה", הוסיף למ"ד, ללמד שאפילו אין לו צורת זכר ונקבה, ובא להביא את המפלת סנדל או שיליא או שפיר מרוקם. ועוד מאריך בביאור הספרא לפי רבנן ורבי שמעון כמבוואר בפנים.

[טו]

⁹ [טו] (יב, ח) "ואם לא תמצא ידה די שֶׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים או שְׁנֵי בָּנִי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהְרָה" ע"כ. יש לדקדק, דבכל מקום בתורה "שה" כולל כבש או עז, וכן הוא מבוואר במדרש רבה (ויצא, ע, ו), ששאל גוי את רבי מאיר מנין ששה כולל גם עזים, ומוכיח לו מהכתוב, ומרוב התלהבות הגוי נשקו על ראשו. ולפי זה יש לתמוה טובא, דיוולדת אינה מביאה אלא כבש בלבד ולא עז, כדכתיב (פסוק ו) "וּבְמִלֵּאת יְמֵי טָהָרָה לְבֵן או לְבֵת תְּבִיא כָּכֶשׁ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֵלָה" ע"כ, אם כן מדוע כתבה תורה דאם לא תמצא ידה "די שה", והרי שה כולל עז, והוה לכתוב "די כבש". ונראה, על פי מה שפסק הרמב"ם וז"ל (שגגות י, ב) "קרבן היולדת, אם

